

LITIKUM

A Kőkor Kerekasztal folyóirata
Journal of the Lithic Research Roundtable
2. évfolyam • Volume 2 • 2014

1

3 cm

2

LITIKUM

Litikum

A Kőkor Kerekasztal folyóirata

Journal of the Lithic Research Roundtable

2. évfolyam • Volume 2 • 2014

Szerkesztők • Edited by

Zsolt Mester, György Lengyel, Viola T. Dobosi,
Attila Király

HU ISSN 2064-3640
www.litikum.hu

LITIKUM – A KŐKOR KEREKASZTAL FOLYÓIRATA

Litikum - Journal of the Lithic Research Roundtable

Volume 2 • 2014

HU ISSN 2064-3640

A Litikum a kőeszközökkel foglalkozó szakembereket tömörítő Kőkor Kerekasztal évente egyszer megjelenő elektronikus folyóirata (ISSN 2064-3640 (Online)). A Litikum célja olyan tudományos cikkek publikálása, amelyek a Kárpát-medence és a környező területek kőkorát érintik, kőeszközökkel kapcsolatos kutatások eredményeit mutatják be, elméleteket fejtenek ki, módszereket és megközelítési módokat ismertetnek. További információk honlapunkon: <https://litikum.hu>

The Litikum is a platinum open access electronic journal of the Lithic Research Roundtable, an informal assembly of lithic experts in Hungary, with a volume per year (ISSN 2064-3640 (Online)). Litikum publishes articles (1) from the field of archaeology concerning lithic research of the Palaeolithic, Mesolithic, Neolithic and later periods, and (2) developing theoretical and methodological issues related to the field of lithic studies in general. For further information, see <https://litikum.hu>

SZERKESZTŐSÉG • EDITORIAL BOARD

Mester Zsolt • Zsolt Mester, Eötvös Loránd Tudományegyetem • Eötvös Loránd University
főszerkesztő, szerkesztésért felelős személy • editor-in-chief, responsible editor • litikum@litikum.hu

Lengyel György • György Lengyel, Miskolci Egyetem • University of Miskolc
szerkesztő, kiadó, kiadásért felelős személy • editor, responsible publisher • litikum@litikum.hu

Viola T. Dobosi • T. Dobosi Viola, Magyar Nemzeti Múzeum • Hungarian National Museum
szerkesztő • editor • litikum@litikum.hu

Király Attila • Attila Király, Eötvös Loránd Tudományegyetem • Eötvös Loránd University
szerkesztő, technikai szerkesztő • editor, technical editor • attila@litikum.hu

Kiadó • Publisher – Kőkor Kerekasztal, Lithic Research Roundtable

A kiadó székhelye • registered office – H-1088 Budapest, Múzeum Krt. 4/B

Honlap • homepage – <https://www.litikum.hu> • Email – litikum@litikum.hu

A kiadvány a Creative Commons [Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább! 4.0](#)
Nemzetközi Licenc feltételeinek megfelelően használható fel. A mű szabadon használható,
terjeszthető és sokszorosítható az eredeti szerző és forrás megjelölése mellett. A
feldolgozott, átalakított származékos mű az eredeti licenszfeltételekkel terjeszthető.

This volume is available through Creative Commons [License Attribution-Noncommercial-ShareAlike 4.0 International](#). You are free to copy and redistribute the material in any medium or format, and transform the material, under the following terms: You must give appropriate credit, provide a link to the license, and indicate if changes were made. You may not use the material for commercial purposes. If you remix, transform, or build upon the material, you must distribute your contributions under the same license as the original.

TARTALOM • CONTENTS

Buják-Szente, egy nyílt színi paleolitikus telep
(Buják-Szente open air palaeolithic site, Cserhát Mountains, North Hungary)
Péntek, Attila; Zandler, Krisztián

5

Lithic Research Roundtable 5, 2014
Király, Attila

19

Lithic Research Roundtable 5, 2014

Attila Király

Abstract

The fifth annual meeting of Hungarian lithic specialists was held on December 5, 2014, from 10:00 a.m. to 5:00 p.m. at the Institute of Archaeological Sciences, Eötvös Loránd University, Budapest, Hungary. The abstracts of the presentations and posters are as follows.

Keywords • Kulcsszavak

Lithic Research Roundtable, Litikum, Eötvös Loránd University

Authors • Szerzők

Institute of Archaeological Sciences, Eötvös Loránd University, Budapest. Email: attila@litikum.hu

Cite as • hivatkozás

Király, A. (2014) Lithic Research Roundtable 5, 2014. *Litikum – Journal of the Lithic Research Roundtable* 2: 19–23. <https://doi.org/10.23898/litikuma0007b>

Article history • Kézirat történet

Received | Érkezés: 2014. 11. 30. Accepted | Elfogadás: 2014. 12. 01. Published | Közzététel: 2014. 12. 05.

Copyright • Jogok

This is an open-access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited. | Ez egy nyílt hozzáférésű publikáció, amit a Creative Commons 4.0 licensze véd. A termék szabadon használható, terjeszthető és sokszorosítható az eredeti szerző és forrás megjelölése mellett.

Magyarországi leletanyagokban fellelt „zöldkő” nyersanyagú csiszolt kőeszközök újabb archeometriai vizsgálati eredményei

Szakmány György, Bendő Zsolt, Péterdi Bálint, Kasztovszky Zsolt, T. Biró Katalin

A zöld színű vagy zöldes színnnyalatú nyersanyagokból készült kőeszközök jelentős szerepet játszanak az őskori (neolit-réz-kori) csiszolt kőeszköz leletanyagokban. Számos kőzettípusból készült kőeszközt sorolhatunk ide, úgymint jade-kő, eklogit, nefrit, szerpentin, zöldpala, kontakt metabázit, valamint egyéb metabázitok (elsősorban amfibolit) és hornfels (mész-szilikát szarusirt) zöldes színárnyalatú változatait. A felsoroltak mind metamorf, általában finomszemcsés vagy nagyon finomszemcsés, tömött, masszív, jól csiszolható és legtöbbször jól polírozható kőzettípusok. Számos dekoratív változatukat szimbolikus célokra használhattak, elsősorban ez utóbbiak ép, teljes kőeszközök-ként maradtak meg a gyűjteményekben. Nyersanyaguk származásának tekintetében szinte kizárólag távolsági importok.

A hagyományos roncsolásos vizsgálatok csak a sérült, törött példányokon alkalmazhatók, így a roncsolásmentes vizsgálatok kiemelkedő fontosságúak ezen kőeszközök esetében. Ezek közül is kiemelkedő szerepet játszik az elektron-mikroszkóppal végzett „eredeti felszín vizsgálat”, amely egy viszonylag új módszer és jelentős előrelépés a „zöldkő” kőeszközök típusainak minél pontosabb meghatározásában, elkülönítésében. Az utóbbi egy-másfél évben sok – múzeumokban elhelyezett – kőeszközgyűjtemény revíziója során számos példány került elő ezekből a típusú kőeszközökből. Előadásunkban először a „zöldkő” nyersanyagú kőeszközök típusait tekintjük át, majd az új vizsgálati eredményeket foglaljuk össze. Munkánkat az OTKA K 100385 sz. pályázata és a Jade-2 program keretében végezzük.

Recent archaeometry examination results of polished stone tools with "greenstone" raw material found in Hungarian finds

György Szakmány, Zsolt Bendő, Bálint Péterdi, Zsolt Kasztovszky, Katalin T. Biró

Green or greenish raw materials play a significant role in prehistoric (Neolithic-Copper Age) polished stone tool finds. Stone tools made from many rock types can be listed here, such as jade stone, eclogite, nephrite, serpentinite, green slate, contact metabasite, as well as greenish versions of other metabasites (primarily amphibolite) and hornfels (lime-silicate sarusirte). The ones listed are all metamorphic, usually fine-grained or very fine-grained, dense, massive rock types suitable for forming and polishing. Many of their decorative versions could be used for symbolic purposes, mainly these are found as intact, complete stone tools. Regarding the origin of their raw materials, they are almost exclusively long-distance imports.

Traditional destructive tests can only be used on damaged, broken specimens, so non-destructive tests are of paramount importance for these stone tools. Among these, the "original surface examination" performed with an electron microscope plays a prominent role, which is a relatively new method and a significant step forward in defining and separating the types of "greenstone" stone tools as precisely as possible.

In the last one to one and a half years, many specimens of these types of stone tools were found during the revision of many stone tool collections housed in museums. In our presentation, we will first review the types of stone tools with "greenstone" raw material, and then summarize the new test results. Our work is registered under OTKA K 100385. application and the Jade-2 program.

Kvarc és kvarcit kőeszközök a Cserhát hegységben

Péntek Attila

Az előadás nagyon röviden érinti a kvarc és a kvarcit kőzet-tani jellemzését, remélhetően eloszlatva néhány félreértést ezekkel a nyersanyagokkal kapcsolatban. Röviden szót ejt a magyarországi lelőhelyeken való előfordulásukról, amelyből kiderül, hogy gyakorlatilag elhanyagolt, régészeti együttesekben csak kevesek által vizsgált nyersanyagokról van szó. Ez a helyzet annál indokolatlanabb, mert az elmúlt évek során a Cserhát hegység területén különböző iparokhoz, kultúrákhoz sorolható felszíni lelőhelyeken nagy mennyiségű kvarcit leletanyag került elő. Ennek jelentős részét megmunkált eszközök, a nyersanyag természeténél fogva többnyire elnagyoltabban megmunkált kaparók, kések, fogazott eszközök teszik ki.

Quartz and quartzite stone tools in the Cserhát Mountains

Attila Péntek

The presentation will touch very briefly on the petrological characterization of quartz and quartzite, hopefully dispelling some of the misunderstandings about these raw materials. I will briefly mention their occurrence in Hungarian sites, which reveals that they are practically neglected raw materials that have only been examined by a few in archaeological assemblages. This situation is all the more unjustified because in recent years a large amount of quartzite finds have been found in surface sites belonging to different industries and cultures in the area of the Cserhát Mountains. A significant part of this is finished tools, sidescrapers, knives, and denticulates that are mostly roughly formed due to the nature of the raw material.

Ütő súly és pengevastagság korrelációja a felső paleolit kőtechnológiában

Lengyel György

A leggyakoribb pengeméret a felső paleolitikumban 10 cm alatti. A 10 cm alatti pengék rendszerint vékonyak, ezért a mérettani arányaik kifinomult formát öltenek. 10 cm-től hosszabb pengék rendszeres készítése során azonban nem csak a hossz nő, hanem sokszor a többi méret is. Nagyméretű pengék gyakran vaskosabb alakúak, mint a kisebbek. A kelet-közép-európai felső paleolitikumban egyetlen régészeti kultúra oldotta meg sikeresen a hosszú és vékony pengék készítését, a Késő Gravetti. Kísérleti pengékészítés során került előtérbe annak vizsgálata, hogy miként lehet a pengék hosszát úgy növelni, hogy a vastagságuk a kisméretű pengék arányait tükrözze. A kísérlet kapcsolatot talált az ütő súlya és a pengék vastagsága között.

Correlation of impact weight and blade thickness in Upper Paleolithic stone technology

György Lengyel

The most common blade size in the Upper Paleolithic is under 10 cm. Blades under 10 cm are usually thin, so their dimensional proportions take on a refined form. However, during the regular production of blades longer than 10

cm, not only does the length increase but often the other dimensions as well. Larger blades are often more chunky in shape than smaller ones. In the Upper Paleolithic of Central and Eastern Europe, only one archaeological culture successfully solved the problem of making long and thin blades, the Late Gravettian. During experimental blade production, the investigation of how to increase the length of the blades in such a way that their thickness reflects the proportions of small blades came to the fore. The experiment found a relationship between the weight of the hammer and the thickness of the blades.

Gondolatok a kulturális tradíció és a nyersanyaghasználat összefüggéseiről egy karancssági pattintott kőanyag példáján

Szilágyi Kata

Karancsság-Alsó rétek középső és késő neolitikus lelőhelyen 2002-ben Bácsmei Gábor végzett ásatást, amely Szécsény-Ültetés mellett a második hitelesen feltárt neolitikus lelőhely Nógrád megyében. További neolitikus lelőhelyeket csak terepbejárás eredményekből ismerünk. Patay Pál a nógrádkövesdi ásatásának 1956-ban megjelent cikkében már megjegyezte, hogy a Nógrádi-dombság a Közép-európai vonaldíszes kerámia kultúrája és a Bükk kultúra határterületeként értelmezhető. Az elválasztó szerepnél sokkal fontosabb a terület határvidék jellegében az összekötő funkció, amelyet Fábíán Szilvia is hangsúlyozott a „nyugati” formavilághoz tartozó szécsényi kerámiákon látható „keleti” motívumok kapcsán. Az összesen 642 db pattintott kőeszközt tartalmazó leletanyag is a terület kettős orientációjának bizonyítéka. A tipológiai és technológiai sajátosságok a Közép-európai vonaldíszes kerámia kultúrája és a Lengyeli kultúra kulturális tradíciójáról tanúskodnak, míg az előforduló nyersanyagok döntő többségének a forrása a lelőhelytől, ill. a kultúra elterjedési területétől keletre található. A kulturálisan kevert kőegyüttes példáján érdekes kérdéskört jelent a tradíció és a nyersanyaghasználat összefüggéseinek vizsgálata.

Thoughts on the relationship between cultural tradition and the use of raw materials on the example of chipped stone material from the Karancs region

Kata Szilágyi

In 2002, Gábor Bácsmei excavated the Middle and Late Neolithic site of Karancsság-Alsó rétek, which is the second authentically discovered Neolithic site in Nógrád County, after Szécsény-Ültetés. Additional Neolithic sites are known only from the results of field visits. In his 1956 article on the Nógrádkövesdi excavations, Pál Patay noted that the Nógrád hills can be interpreted as the boundary between the Central European Linear Pottery culture and the Bükk culture. Much more important than the separating role is the connecting function in the borderland nature of the area, which Szilvia Fábíán also emphasized in connection with the "eastern" motifs seen in Szécsény ceramics belonging to the "western" design world. The find, which includes a total of 642 chipped stone tools, is also evidence of the area's dual orientation. The typological and technological peculiarities bear witness to the cultural tradition of the Central European Linear Pottery culture and the Lengyel culture, while the source of the

vast majority of the raw materials found is from the site, or located east of the culture's distribution area. Examining the relationship between tradition and the use of raw materials in the example of the culturally mixed stone ensemble is an interesting question.

Háztáji kőeszközök, avagy tevékenységi körzetek Polgár-Csőszhalom külső településén

Faragó Norbert

A Polgár-Csőszhalom késő neolitikus településén élt egykori népesség társadalmáról egyelőre még nem rendelkezünk pontos képpel. Nem tudjuk, hogy mekkora és milyen szervezetszerű alapegységekkel, nagycsaládokkal állunk szemben, ezeknek a felépítésében milyen szerepet játszott a vérségi kapcsolat, milyen további szerveződési szinttel, szintekkel kell számolnunk a település mindennapi életében. Ehhez a kutatási irányhoz szolgál további adalékul a külső telepen feltárt pattintott kőanyag térbeli és statisztikai nyersanyag-elemzése. A feltárt összefüggések nagyon homogén képet mutatnak, egymás mellett élő, több épületből álló gazdasági alapegységekről tanúskodnak. Önellátó jellegük mellett ezek nyilvánvaló organikus kapcsolatban álltak egymással és további, magasabb szerveződési szintek létrehozásában is kulcsszerepet játszottak.

Backyard stone tools, or activity areas in the outer settlement of Polgár-Csőszhalom

Norbert Faragó

We do not yet have an accurate picture of the society of the former population living in the Late Neolithic settlement of Polgár-Csőszhalom. We do not know how large and what kind of organization we are dealing with as basic units or extended families, what role blood relations played in their structure, and what additional level of organization we have to reckon with in the everyday life of the settlement. The spatial and statistical raw material analysis of the chipped stone material excavated at the horizontal part of the site serves as an addition to this research. The revealed relationships show a very homogeneous picture, testifying to basic economic units consisting of several buildings living side by side. In addition to their self-sufficient nature, they had an organic relationship with each other and played a key role in the creation of additional, higher levels of organization.

Túl a méreteken: a Szeleta-kultúra levélhegyei?

Nagy Gergely

A Szeleta-kultúra a hazai paleolitikum kutatásának kezdetén is finoman kimunkált levélhegyeivel lett azonosítva. Ekkor még a francia Solutréen-kultúrának feleltették meg, és csak az új kutatási szemléletben különítette el F. Prošek önálló egységként. Ekkor a levélhegyek mellett a „kísérőipar” is nagyobb figyelmet kapott.

Jelenleg két fő elmélet létezik a kultúra származására, fejlődésére. Ringer Árpád szerint helyi alapokon, a Bábonyi kultúra középső paleolitikus műveltségéből fejlődött tovább egy egységes korai, majd abból a fejlett Szeletai kultúra, míg Simán Katalin különválasztja a korai és fejlett fázisát. A

levéleszközök szempontjából az egyik elmélet szerint azok a kultúra belső fejlődését jelzik (Bábony-késből durva levéleszköz, abból finom levélhegy), a másik szerint a fejlett Szeletai csupán átveszi az eszköztípust a koraitól, azzal nincs genetikai kapcsolata.

Ugyanakkor a levéleszközök alakjának, méreteinek mélyreható vizsgálatai nem történtek meg. Csupán Mester Zsolt végzett ilyen kutatásokat. Dolgozatában azonban csak a méreteket használja fel, részletesebb statisztikai számításokat nem végez. A cikk végén közli ezeket az adatokat, így fel tudtam őket használni. Mivel a mért adatokat Mester Zsolt már feldolgozta, ebben a dolgozatban a változóiból számított új adatokat vettem górcső alá. Az adatbázis bővítéséhez néhány morvaországi, szlovákiai Szeletai levéleszközt is bevontam a kutatásba.

Dolgozatom célja részben azonos Mester Zsolt közlésével, részben a levéleszközök szempontjából közelebb kerülni az egy kultúra–több kultúra kérdés megoldásához.

Beyond dimensions: the leaf points of the Szeleta culture?

Gergely Nagy

The Szeletian culture has been identified with its finely crafted leaf points at the beginning of research into the Hungarian Paleolithic. At that time, it was still considered the French Solutrean culture, later F. Prošek classified it as an independent unit. At that time, in addition to leaf point, the "accompanying industry" also received more attention.

Currently, there are two main theories on the origin and development of this culture. According to Árpád Ringer, on local grounds, from the Middle Paleolithic Bábonyian culture, a unified early and then the advanced Szeletian culture developed further, while Katalin Simán separates its early and advanced phases. In terms of leaf tools, according to one theory, these tools indicate the internal development of the culture (the Bábonyian knife became a coarse leaf tool, then a fine leaf point), according to the other, the advanced Szeletian merely adopted the tool type from the early variant, and has no genetic connection with it.

At the same time, in-depth studies of the shape and dimensions of the leaf-shaped tools were not carried out. Only Zsolt Mester conducted such research. However, he only uses the dimensions in his thesis, he does not perform more detailed statistical calculations. He provides his data at the end of the article, so I was able to use it. Since the measured data had already been processed by Zsolt Mester, in this presentation I scrutinized the new data calculated from his variables. To expand the database, I also included some Szeletian leaf-shaped tools from Moravia and Slovakia.

The aim of my presentation is partly the same as Zsolt Mester's communication, and partly to get closer to the solution of the one culture/multiple cultures question from the point of view of leaf-shaped tools.

Becske-Júlia-major, egy nyílt színi paleolit telep

Péntek Attila

A Nógrád megyei Becske településtől északra mintegy 2 km távolságra található paleolit telep a korábban publikált Debercsény-Mogyorós lelőhely mellett egyike a Cserhát hegység területén eddig talált legészakibb paleolitikus lelőhelyeknek. Topográfiai helyzete hasonló a hegység területén több ízben tapasztaltakhoz, vadászati szempontból optimális stratégiai elhelyezkedés egy zsák völgy-rendszer mentén, annak közvetlen közelében. Ugyanakkor feltételezhetően egy fontos egykori migrációs útvonal mentén helyezkedik el. Valószínűleg ez lehet az oka a lelőhely viszonylag gazdag, sokrétű régészeti anyagának, amelyben a késői középső paleolitikus Micoquien-Bábonnyien és/vagy korai felső paleolitikus Szeletien jelleggel bíró kaparók, levélhegyek, bifaciális eszközök mellett az eszközök egy része, különösen a pengevakarók és a szilánkvakarók egy része is határozottan a felső paleolitikum irányába mutat.

Becske-Júlia-major, a Palaeolithic settlement

Attila Péntek

Along with the previously published Debercsény-Mogyorós site, the Palaeolithic site located about 2 km north of Becske in Nógrád County is one of the northernmost Palaeolithic sites found so far in the Cserhát Mountains. Its topographical situation is similar to those experienced several times in the mountains. From a hunting point of view, it is an optimal strategic location along a pocket valley system, in its immediate vicinity. At the same time, it is assumed to be located along an important former migration route. This is probably the reason for the relatively rich, diverse archaeological material of the site, in which, in addition to sidescrapers, leaf points, and bifacial tools of the Late Middle Paleolithic Micoquian-Bábonnyian and/or early Upper Paleolithic Szeletian, some of the tools, especially blade and flake end-scrapers part definitely point in the direction of the Upper Paleolithic.

Az első in situ régibb kőkori lelőhely a Rába völgyében

Faragó Norbert, Halbrucker Éva, Király Attila, Mester Zsolt, Péntek Attila

Az M86-os út építéséhez kapcsolódóan intenzív bányászati tevékenység indult meg a Rába völgyében. Ennek köszönhetően 2014 augusztusában egy új lelőhelyet fedezett fel Hatos János győri régésztechnikus Páli község kavicsbányájában. A leletmentés során egy gazdag pattintott kőgyűttes került napvilágra. Az előzetes benyomások alapján a lelőhely az epipaleolitikum-kora mezolitikum idejére helyezhető. Ennek megfelelően Páli-Dombok a régibb kőkor első in situ lelőhelye a Rába völgyében.

The first in situ older Stone Age site in the Rába Valley

Norbert Faragó, Éva Halbrucker, Attila Király, Zsolt Mester, Attila Péntek

In connection with the construction of the M86 road,

intensive quarrying activity began in the Rába Valley. Thanks to this, in August 2014, archaeological technician János Hatos discovered a new site in the gravel mine of Páli village. During the rescue excavation, a rich assemblage of knapped lithics came to light. Based on preliminary impressions, the site can be placed in the Epipaleolithic-Early Mesolithic period. Accordingly, Páli-Dombok is the first in situ site of the Stone Age in the Rába Valley.

Új paleolitikus lelőhely a Mátra lábánál: Gyöngyöspata-Mész-pest

Benus Ferenc

A new Paleolithic site at the foot of the Mátra: Gyöngyöspata-Mész-pest

Ferenc Benus

The site of Tata (Hungary) revisited. Morpho-functional results suggest hafting of Neandertal's microlithic tools (poster)

Antony Borel, Marie-Hélène Moncel

Tata (Magyarország) revíziója: a morfo-funkcionális analízis a Neander-völgyi ember mikrolitikus eszközeinek nyelzésére utal

Antony Borel, Marie-Hélène Moncel

Kőeszközök Százhalombatta-Földvár lelőhelyről (poster)

Halbrucker Éva

A Százhalombatta Archaeological Excavation (SAX) projekt 1998 óta folyik a „Mátrix” Múzeum vezetésével. A bronzkori erődített telep ásatása egy nemzetközi program része, mely különböző európai régiók bronzkorának hasonlóságait és eltéréseit vizsgálja az életmód és a közösségek szociális berendezkedésének elemzésével. A feltárás egy 20×20 méteres szelvényben folyik, mely 2×2 m-es és 1×1 m-es ásatási egységekre van felosztva UTM koordináták alapján. A feltárás során az egyes négyzetek önálló kutatási egységként vannak kezelve dokumentációs szempontból.

Kutatásom az ásatásból származó kőeszközökre koncentrál. Poszterem célja, hogy bemutassa az első öt rétegből származó pattintott kőeszközök eredményeit.

Lithic artefacts from Százhalombatta-Földvár, Central Hungary (poster)

Éva Halbrucker

The Százhalombatta Archaeological Excavation (SAX) project has been ongoing since 1998 under the leadership of the "Mátrix" Museum. The excavation of the Bronze Age fortified settlement is part of an international program that examines the similarities and differences between the Bronze Age of different European regions by analyzing the way of life and the social organization of the communities. The excavation takes place in a 20×20 meter trench, which is divided into 2×2 m and 1×1 m excavation units based on UTM coordinates. Each square is treated as an independent research unit from a documentation point of view.

My research focuses on stone tools from these excavations. The purpose of my poster is to present the results of the chipped stone tool analyses from the first five layers.

Háztartások kőeszközeinek elemzése (poszter)

Szilágyi Kata

A késő neolitikus Lengyel-kultúra délkelet-dunántúli csoportjába tartozó Alsónyék-Kanizsa-dűlő lelőhely telepanyagának egy részét képező pattintott kőeszközök nyersanyag meghatározásán, tipológiai és technológiai vizsgálatán túl, a háztartásrégészet aspektusából történő értelmezés áll a középpontban.

A települések leletanyagának háztartásrégészeti irányú feldolgozása az elmúlt években erősödő tendenciát mutat, amelyhez kedvező körülményeket teremtenek a nagyberuházásokhoz kapcsolódó nagyfelületű feltárások és a régészek eszköztárában egyre gyakoribbá váló természettudományos vizsgálatok.

A különböző lelettípusok közül kiemelten a pattintott kőeszközök technológiai vizsgálata az eszközkészítés folyamatának rekonstrukciójára nyújt lehetőséget, amely egy kulturális egység kőeszköz előállításának rendszerének megismerését eredményezheti. A készítés folyamatának, vagyis a műveltsornak a szakaszai / műveletei pedig elemi szinten mutatják a telepen történt kőeszközkészítés helyét és jellegét, amely a telepen belüli tevékenységi zónák lokalizálását teszi lehetővé. Az összes lelettípus technológiai analízisének eredményeiből megállapítható tevékenységi zónák pedig a végleges háztartási egységeket határozhatják meg. Az alsónyéki lelőhely telepszerkezetét alkotó nagyméretű agyagkitermelő gödrökből származott a pattintott kőeszközök döntő többsége. Az oszlopszerkezetes épületek és a feltételezhetően hozzájuk tartozó agyaggyerő gödrök elhelyezkedése összesen négy, szignifikánsan összehasonlítható háztartási egység hipotézisszerű felvázolását tették lehetővé. A háztartási egységek köegyütteseinek nyersanyagmegoszlása közel azonos arányokat mutat, továbbá minden osztályozási kategória / eszköztípus is megtalálható, így vélhetően a telep teljes területén kőeszközkészítő tevékenységgel számolhatunk. Azonban a háztartási egységek tipológiai kategóriái közti különbségek alapján, a lelőhelyen belül a kőeszközkészítés folyamatai bizonyos mértékben lokalizálhatóak.

Analysis of household units from chipped stone tools (poster)

Kata Szilágyi

In addition to the raw material determination, typological and technological examination of the chipped stone tools from the Alsónyék-Kanizsa-dűlő site belonging to the south-eastern Transdanubian group of the Late Neolithic Lengyel culture, the focus is on the interpretation from the aspect of household archaeology.

In recent years, household archaeology has shown a growing trend, for which favourable conditions are created by the large-scale excavations associated with large investments and the natural science investigations that are becoming

more and more common in the toolbox of archaeologists.

Among the various types of finds, the technological examination of chipped stone tools provides an opportunity to reconstruct the tool-making process, which can result in learning about the stone tool production system of a cultural unit. The stages/operations of the production process, i.e. the sequence of operations, show the location and nature of the stone tool making at the site at an elementary level, which enables the localization of the activity zones within the site. The activity zones that can be determined from the results of the technological analysis of all types of finds can determine the final household units. The vast majority of chipped stone tools came from the large clay extraction pits that make up the settlement structure of the Alsónyék site. The locations of the timber-structure buildings and the presumably associated clay mining pits made it possible to outline a hypothesis of a total of four comparable household units. The raw material distribution of the stone assemblages of the household units shows almost the same proportions, and all classification categories/tool types can be found, so we can probably count on stone tool-making activity in the entire area of the settlement. However, based on the differences between the typological categories of household units, the processes of stone tool-making within the site can be localized to a certain extent.

